

ΚΡΗΤΙΚΑ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

20*

ΜΙΧΑΗΛ ΑΠΟΣΤΟΛΗ, ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΕΙΣ ΑΝΔΡΕΑΝ ΚΑΛΕΡΓΗΝ

Εἰς τὴν σειράν τῶν «Κρητικῶν Παλαιογραφικῶν», τὰ ὁποῖα φιλοξενοῦνται εἰς τὰ «Κρητικά Χρονικά», μοῦ ἐδόθη ἤδη ἡ εὐκαιρία νὰ δημοσιεύσω τρία ἀνέκδοτα ἕως τότε πονημάτια τοῦ Μιχαὴλ Ἀποστόλη, ἐκ τῶν ὁποίων δύο ἦσαν ἐπικήδαιοι εἰς Κρήτας¹. Εἰς αὐτὰ πρέπει τώρα νὰ προστεθῇ καὶ ὁ γνωστός μὲν², ἀλλ' ἀνέκδοτος, νομίζω, μέχρι τοῦδε ἐπικήδειος τοῦ ἰδίου εἰς τὸν Ἀνδρέαν Καλέργην, τὸ κείμενον τοῦ ὁποίου δημοσιεύω ἐνταῦθα ἀπὸ τὸν κώδικα ὑπ' ἀριθ. 204 τῆς Κρατικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βερολίνου³. Μὲ τὴν παροῦσαν δημοσίευ-

*) Βλ. «Κρητικά Χρονικά» Θ', 1955, σελ. 479 κ.έ.

1) Κρητικά Παλαιογραφικά 9, Μιχαὴλ Ἀποστόλη, Ἐπικήδειος εἰς Καλοτάρην καὶ Γαλιτηνόν, «Κρητικά Χρονικά» Δ', 1950, 251 - 256. Κρητικά Παλαιογραφικά 17, Μιχαὴλ Ἀποστόλη, Μενέξενος, «Κρητικά Χρονικά» ΣΤ', 1952, 51 - 58. Πρβλ. ἐπίσης καὶ τὰ ἀκόλουθα ἔργα τοῦ Μιχαὴλ Ἀποστόλη, ἐπίσης ἐκδοθέντα ὑπ' ἐμοῦ: 1) Λόγος περὶ Ἑλλάδος καὶ Εὐρώπης ΕΕΒΣ ΙΘ', 1949 235 - 244. 2) Ἀνέκδοτα Ἐπιγράμματα ΕΕΒΣ, Κ', 1950, 177 - 208. 3) Ἡ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Φρειδερίκον τὸν τρίτον ἔκκλησις. Γέρας Ἀντωνίου Κεραμπούλου, Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν 1953, 516 - 517. 4) Προσευχὴ πρὸ τῆς μεταλήψεως. Publications de l'Institute d'études Orientales de la Bibliothèque Patriarcale d'Alexandrie. Alexandrie 1953, 11 - 16. Ὁραϊὰν ἀνάλυσιν τοῦ «Λόγου περὶ Ἑλλάδος καὶ Εὐρώπης» μετὰ μεταφράσεως εἰς τὴν ἀγγλικὴν τῆς § 4 (σελ. 243 - 244) ἐδημοσίευσεν ὁ Demos J. Geanakoplos, A Byzantine looks at the Renaissance. The attitude of Michael Apostolis towards the Rise of Italy to cultural eminence, «Greek and Byzantine Studies» Vol. 1, number 2 (October 1958) σελ. 157 - 162. Πρβλ. καὶ Κ. Θ. Δημαρᾶ, Ἡ φωτισμένη Εὐρώπη, «Νέα Ἐστία» 51, 1952, 228 κ.έ. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 6 Κρητικὸν παλαιογραφικόν, Ἡ Γόρτυνα καὶ ὁ Μιχαὴλ Ἀποστόλης, «Κρητικά Χρονικά» Δ', 1950, 240 - 242, δεόν νὰ συνδυασθῇ μὲ ὅσα ὀρθότατα γράφει ὁ Σ. Ἀλεξίου, Ὁ χαρακτήρ τοῦ «Ἐρωτοκρίτου», «Κρητικά Χρονικά» ΣΤ', 1952, 395.

2) Πρβλ. τὴν ἐπιστολὴν LXXXV τοῦ Μιχαὴλ Ἀποστόλη εἰς H. Noiret, Lettres Inédites de Michel Apostolis, Paris 1889, 105 - 106.

3) Αἱ φωτογραφαί μοῦ ἐστάλησαν τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ καθηγητοῦ κ. Joh.Irmisch, τὸν ὁποῖον εὐχαριστῶ θερμῶς καὶ ἀπὸ ἐδῶ. Τὸ ἴδιον κείμενον ἦτο καὶ εἰς τὸν κώδικα τῆς Ἐθαγγελικῆς Σχολῆς Σμύρνης, ὁ ὁποῖος ὁμως δὲν ὑπάρχει πλέον. Πρβλ. L'grand Em. B.H. I, 1885, LXVII καὶ «Κρητικά Χρονικά» Δ', 1950, 252, σημ. 3. Εἰς τὸν κώδικα τοῦ Βερολίνου τὸ κείμενον

σιν συμπληροῦται ἡ ἔκδοσις τῶν ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Μιχαήλ Ἀποστόλη, ὑπολείπεται δὲ τώρα ἡ ὑπ' ἐμοῦ ἢ ὑπὸ ἄλλου τινὸς συγγραφῆ μονογραφίας περὶ τοῦ συμπαθοῦς φιλολόγου, τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐγκατασταθέντος εἰς Κρήτην καὶ τόσον ἀγαπήσαντος τὴν νέαν πατρίδα του.

Μιχαήλου Ἀποστόλη τοῦ Βυζαντίου, μονωδία ἐπικήδειος πρὸς τὸν ἐνδοξότατον καὶ μεγαλοπρεπῆ ἄνδρα κύριον Ἀνδρέαν τὸν Καλέργην.

Τῷ Κρητῶν ἀπάντων ἀρίστῳ καὶ Ἐνετῶν ἰσοτίμῳ Ἀνδρέᾳ Καλέργῃ τῷ ἄρτι ἀφ' ἡμῶν οἰχομένῳ, τίς ἄξιος ἔπαινος γένοιτ' ἂν ἀφ' ἡμῶν τῶν πολλαῖς τοῦ χρόνου περιπετείαις καὶ ὁ πόνοις εἴχομεν καὶ δαπάναις παρ' ἐλπίδα πᾶσαν ἀποβαλόντων; Ἄλλ' ἀνάγκη καὶ ἅμα μοι δίκαιον νῦν μονωδῆσαι μᾶλλον τὸν ἄνδρα ἢ εἴτε ἄλλοτε ποτε τινα Κρητῶν ἐμονώδησα, ἄλλωστε καὶ φίλου ὄντος μοι τοῦ ἀνδρὸς καὶ τοῖς προσήκουσιν ἐπακοῦντος οὐ μόνον αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν αὐτοῦ ὁμαιμόνων. Τοιγαροῦν ἀποδοτέον τὰς ἀμοιβὰς ἐν τοῖς μᾶλλον χορῆζουσι τῶν Κρητῶν εὐφημίας καὶ μορφοθητέον ἐς δύναμιν, τῆς γὰρ ἀξίας οὐ μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ μοῦ πολλῶ τῷ μέσῳ κρείττους οὐχ ἄφαντας. Φεῦ, ὦ καὶ μηνῶν καὶ χρόνων περιφοραὶ καὶ παλίρροιαί, οἷον τῆς Κρήτης ὀφθαλμὸν ἐξηγνέκατε δεξιόν, οἷαν χεῖρα παγκάλην καὶ δεξιὰν ἐξεκόψατε, οἷαν κυπάριστον ἐν μέσῳ τῶν Κρητῶν καὶ Ἐνετῶν ἀπαστραπίουσαν, οἷον στόμα καὶ γλῶτταν στάζουσαν λόγον μέλιτι συμμιγῆ καὶ τοὺς συνόντας αὐτῷ καὶ συγγενομένους ἠδύνοντα, ὃ σῶματος περικαλοῦς τουτοῦ τοῦ νῦν ἡμῖν προκειμένου, ἄριστά τε συντεθειμένου καὶ ὡς προσήκει μᾶλλον τοῖς ἄρχουσι, μήτε καθ' ὑπερβολὴν ὑπερμήκους, μήτε βραχέος καθ' ἔλλειψιν, ἀλλ' οἷον ἀναλογία καὶ ξυμμετρία κοσμεῖ, ὃ θινὸς ἐκείνης, μᾶλλον δὲ ταυτησί, μήτε γρυπῆς, μήτε σιμῆς τυγχανούσης, ἀλλ' εἶ τε αὐτῆς τυγχανούσης καὶ μυκτήρων καὶ πνεύματος ἀναλόγως φύσαντος πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς καὶ καρδίας ἀόρητον ὁρμὴν τε καὶ κίνησιν. Θυμὸς γὰρ τὸ παρᾶπαν

ἔχει καταγραφῆ καλῶς, ἐκτὸς μερικῶν ἀσημάντων ὀρθογραφικῶν ἀτελειῶν, τὰς ὁποίας ἀπεκατέστησα σιωπηλῶς. Μερικὰς ἄλλας ἀβλεψίας τὰς εἶχεν ἤδη διορθώσει ὁ ἴδιος ὁ κωδικογράφος. Οὕτω ἀρχικῶς εἶχε γράψει, στ. 1 ἀρίστων, 3 καὶ 8 χρ, 17 τούτου, 22 φυσᾶν, 23 ὁρμὴν τε καὶ γέν, 35 Ράθην, 42 πόλιν, 47 αὐτῶν, 52 κείται (προσετέθη ὑπεράνω τοῦ στίχου), 60 Ἐκ τούτων τοίνυν τῶν ἀμοιβῶν καὶ τῶν τοιούτων, 85 σύγγνωτέ μοι τοῦτο, 92 ὑπερέλασσειν. Προσθετέον ἐπίσης ὅτι εἰς τὸ περιθώριον τῶν στίχων 90 - 92 σημειοῦται γνω(μικόν), καὶ ὅτι ὑπεράνω τῶν λέξεων ὁ ἐσμός· ἔχει ἀναγραφῆ διὰ τῆς ἰδίας χειρὸς τὸ πλῆθος.

ἔδουλοῦτο τ' ἀνδρὶ καὶ οὔτε μυκτηρισμὸν εἶχον οἱ νῦν βαβαὶ μοι
 25 προκείμενοι δρώθωνες, οὔτε χλευασμὸν τὸ στόμα σου τὸ χρουσόροον.
 ὦ ποδῶν ἐκείνων, μᾶλλον δὲ τουτανί, εὐρρῦθμως βαδιζόντων
 καὶ σταθηρῶς, ὧ χειρῶν προτεινουσῶν τοῖς πένησιν εὐποίτας καὶ
 μήποτε | κατὰ φίλων, ἵνα μὴ λέγω κατ' ἐχθρῶν γε, κινήθεισῶν, f. 2
 οὐ κατὰ θεραπαινίδων καὶ θεραπαίνων, οὐ κατὰ μισθωτῶν καὶ
 30 παροίκων, οὐ κατ' ἐπήλυδος καὶ νεήλυδος, ὧ παντὸς τοῦ χαροποιοῦ
 σου προσώπου καταλάμποντος, τοῦ ἥρέμα μὲν μειδιῶντος ἐν τῷ
 λολεῖν, εὐστολοῦς δὲ ὄντος ἐν τῷ ἀκούειν καὶ σύννου.

Τούτω πατρίς μὲν ἐτύγχανεν οὔσα ἡ τῶν ἐν Κρήτῃ πασῶν πό-
 λεων μεγίστη καὶ περιώνυμος, δικαιοτάτη μὲν τῶν ἐν μνήμῃ
 35 πυσῶν, οἱ καὶ Μίνω καὶ Ραδάμανθυν τοὺς δικάζοντας εἶ-
 χεν, οἳ τοσοῦτον ἦσαν περιβόητοι τὴν δικαιοσύνην, ὥστε ἀφορδε-
 λῶν λειμώνων καὶ Ἑλυσίων πεδίων αὐτοὺς ἤξιωσαν Ἕλληνες,
 καὶ νῦν δὲ αἰθίς αὐ καθ' ἡμᾶς νόμων ἔχουσα εἶ διὰ τὴν τῶν
 Ἑνετῶν ἐνομοκράτην ἀρχὴν καὶ κρίσιν δικαιοτάτην, καλῶς λόγων
 40 ἤκουσα καὶ παιδείας, ἃ ψυχὴν πόλεως ὁ καλέσας οὐκ ἂν ἀμάρτοι
 τῆς ἀληθείας, εὐάερος, εὐάνδρος, καλλιγύναιξ, εὐκράτος τὰς ὥρας
 καὶ πολυάνθρωπος, τᾶλλα ὅσα πόλεις κοσμοῦσιν, ἵνα μὴ λέγω πάν-
 τα, καθ' ἕκαστον ἔχουσα. Πατὴρ δὲ αὐτῷ πρῶτος τῶν ἐν τῇ Κρή-
 τη καὶ οὐχ οἱ γε πρῶτος, ἀλλὰ καὶ πάσης ὑπὲρ πάντας ἀρετῶν
 45 ἰδέαις κατεστημένος, ὅσαι τε ψυχῆς καὶ ὅσαι τοῦ σώματος· θυ-
 ραίων δὲ ἀγαθῶν τοσοῦτω τετύχηκεν, ὅσῳ γε οὐδένας ἄλλοι τῶν
 κατ' αὐτόν· οὕτω δὲ αὐτὰ ὑπ' αὐτοῦ διωκῆθη, ὡς οὐδέ τῳ ἄλλῳ
 τῶν κατ' αὐτόν, ἵνα μὴ λέγω τῶν πρὸ αὐτοῦ. Μήτηρ δὲ αὐτῷ
 Κοῆσα, μία τῶν εὐγενίδων καὶ Ἑνετῶν δημοτίμων, σωφρονεστάτη
 50 τε καὶ συνετιωτάτη, ἀγαθὴ μὲν ἐξ ἀγαθῶν, ἐκ δὲ δικαίων δικαιο-
 τάτη, ἀρίστη τὰς γνώμας, ἀρίστη ταῖς πράξεσι, νῦν δὲ οἴμοι καὶ
 αὐτὴ ἐν τῷδε κέεται τῷ τύμβῳ, οὐ μετ' ὀλίγον καὶ ὁ φίλιτος τῶν
 υἱῶν αὐτῆ συντεθείσεται μετηλλαχυνία τὸν βίον ἡμέρας μάλιστα τεσ-
 σαράκοντα. Ἄλλ' ὧ μῆτερ ἀγαθὴ παιδὸς ἀγαθοῦ, ἄσμενος δέξει
 55 σου τὸν υἱέα καὶ ὥσπερ ζῶσα τοῖς πᾶσιν εὐφρανὰς ζῶντα, οὔτω
 σοι ταχέως ἀκολουθήσαντα παρηγόρει καὶ εὐφραϊνε τεθνηκότα
 προτεθνηκυῖα, περίθαλπε, δεξιῶν, φιλοφρόνει τοῖς πᾶσιν ὧν ἐτυ-
 χες ἐκ Θεοῦ· ἀρίστως γὰρ πολιτευσαμένη καὶ καθαρῶς οὐδὲν ἀμ-
 φίλογον, οὐδεμία κωλύμη μὴ οὐ μεγάλων καὶ παρὰ Θεοῦ τυχεῖν σε
 60 τῶν ἀμοιβῶν. Ἐκ τούτων τοίνυν καὶ τῶν τοιοῦτων γεννηθεὶς ἡμῖν
 ὁ προκείμενος, τὰ μὲν ἐξισώθη τῷ φύσαντι, τὰ δὲ ὑπερήνεγκε, τὰ
 δὲ ἠτιθήθη ἦτταν δικαίαν καὶ τοῖς χρόνοις προσήκουσαν. Ἄλλὰ νῦν
 ἐξ ἀνθρώπων | οἴμοι γενόμενος, τῷ μὲν ἦττονι ἡμῶν ἡμῖν πρό- f. 3v

κείται, τῷ δὲ κρείττονι παρίσταται τῷ Θεῷ. ὦ Ω, οἷον φίλον ἀπε-
 65 βαλόμην ὁ δαίλαιος, ὃ οἷον καὶ ἡμεῖς, ὃ Πέτρε καὶ Μάρκε, φίλ-
 ταιον ἀδελφὸν ἀπεβάλεσθε, καὶ σὺ δέ, ὃ Ματθαῖε, οἷον πατρὸς
 ἐστερηθήης. Καὶ ἡμεῖς, ὃ παρόντες ἀγχισιαὶ καὶ φίλοι τοῦ προ-
 κειμένου, οἷας λαυπάδος ὑμῶν ἐστερηθήητε, ὃ κακοδαίμονες, ἀ-
 70 γροῖκοι καὶ τάλαρες, οἷον δεσπότην πλέον οὐχ ἔξετε ἴλεων, ἡδὺν λό-
 γον καὶ εὐμειάδοισιν. Τοιγαροῦν θρηνησόμεν πάντες καὶ ὀλολύ-
 ξομεν τὸν προκείμενον, ὁμοθυμαδὸν τε καὶ κατὰ μόνας πενήθσω-
 μεν, οἰμώξωμεν, κλαύσομεν, οἱ μὲν τὸν φίλιαιον ἀδελφόν, οἱ δὲ
 τὸν φιλόπαιδα πατέρα καὶ ἡπιώτατον, οἱ δὲ τὸν προσφιλῆ καὶ ἄ-
 75 ριστον συγγενῆ, οἱ δὲ τὸν φίλον καὶ εὐεργέτην, οἱ δὲ τὸν προῖον
 δεσπότην καὶ ἡμερώτατον, μᾶλλον δ' ἐπαινεύσομεν τε καὶ μακαρί-
 σωμεν, μεμνημένοι τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ οἷος ὢν πρὸς πάντας
 ἐτύγγανεν, Ἐλλοισὶ δὲ παρῶμεν τοὺς οἰχομένους θρηνεῖν καὶ ὅσοι
 μήτε ψυχῆς ἀθανασίαν δοξάζουσι, μήτε τῶν σωματίων τὴν ἔγερσιν
 προσδοκῶσιν, ἡμῖν δέ, οἷς ταυτὶ προσδοκία καὶ ὅσα παρὰ θείων
 80 ἀνδρῶν καὶ θεολήπτων ἐμάθομεν καὶ ἐβεβαιώθημεν, οὐ τὰ τῶν
 ἐθνῶν ποιητέον, ἀλλ' ὅσα τε ἡ φύσις ἀτιῆ καὶ ὁ λόγος ἀπαιεῖ.
 Ἄλλ', ὃ παρόντες, τῷ πάθει συσχεθεῖς καὶ τῇ λύπῃ θοροβηθεῖς,
 προθύστερον ἠρξάμην τοῦ νόμου τῆς μονωδίας καὶ πρὸ τῆς πατρι-
 85 δος καὶ φύντων καὶ τῶν ψυχικῶν ἀρετῶν, τὰς σωματικὰς προεθέμην
 καὶ σύγγνωτέ μοι δικαίως τοῦτο παθόντι, ἄνδρες συμπαθεῖς καὶ
 ἐγγνώμονες. Ἄλλὰ γάρ, πῶς σου τὰς ψυχικὰς ἀρετὰς μονωδήσω
 καὶ διηγῆσομαι, πῶς ἐκείνην τὴν φρόνησιν, ἣν Ἐνετοί τε καὶ
 Κρηῖτες ἐθαύμαζον, ἀλλοδαποὶ καὶ ἡμεδαποὶ, κομῆται καὶ ἀσι-
 90 κοί, πλούσιοί τε καὶ πένητες, μοναχοὶ καὶ μιγάδες, πάντες ὅσοι
 καὶ μετριῶς σοι συνεγένοντο; Φρόνησις γὰρ σώματος εὐκράτου τυ-
 χοῦσα καὶ βίου καθαροῦ καὶ σπουδαίου, δύναμις οὕσα ψυχῆς, οὐ-
 δὲν θαυμαστόν, εἰ πλείστων ἀνθρώπων φρονήσεις ὑπερελάσειεν.
 ὦ τῶν πολλῶν σου νοημάτων καὶ θαυμασιῶς πάντων ἐχόντων
 95 ἀγαθὰ συμπεράσματα, ὃ βουλευμάτων ἰδίων καὶ ἀλλοτριῶν, οὐδέ
 ποτε πταισάντων, οὐδὲ μικρὸν γε, τίς σου ὄραον τὰς ἀπορίας ἐλάμ-
 βανε κατὰ νοῦν καὶ ἀθῶρρει ἔλπε, μὴ ὅτι γε τοῦ βίου καὶ κοσμι-
 100 κούς, ἀλλὰ | καὶ τὰς φυσικὰς τε καὶ θείας; τίς εἰκαστῆς τῶν μελ- f. 3
 λόντων ἐγένετο δεξιώτερος; ὡς γὰρ ἔγωγε ἐπυθόμην, καὶ τὸν θά-
 νατόν σου προεῖπες τὸν ἀπενκταῖον. Τίς οὕτως ἀνεπλήπτως καὶ
 ἀμωμήτως τὴν ζωὴν αὐτοῦ διετέλεσεν ἐν πράγμασιν ἰδιωτικοῖς καὶ
 ἀρχικοῖς; ὦ, πόσα μὲν εἶπεῖν ἠβουλόμην περὶ φρονήσεως καὶ
 ἴσως γε ἠδυνάμην καὶ ταῦτα γε ἐπιστάμην, τὸ δὲ βραχὺ τῆς ὥρας
 ἐκώλωσεν. ὦ πῶς σοῦ τῆς ἀνδρείας κατ' ἀξίαν ἐφάσομαι; οὐκ ἄν

δυναίμην, εἰ καὶ πολλὰ κάμοιμι· ἔν δὲ εἰπὼν, οἶμαι, τὰ πάντα
 105 περιλαβεῖν γενικῶς, ὡς οὔτε κατεφέρου ταῖς περιστάσεσιν, οὔτε
 ὑπερήρου καὶ τὰς ὀφρῶς ἀνέσπας ταῖς εὐτυχίαις, ἀλλ' ἑκατέραν
 μεταβολὴν γενναίως ὑπέφερες, ἔχων ἀεὶ τὸ καρτερικὸν τε καὶ εὐελ-
 πι. Σωφροσύνης δὲ καὶ δικαιοσύνης εἴ τις οὐκ ἄν σὲ φαίη κανό-
 να, εἴη ἄν ἀκόλαστός· τε καὶ ἄδικος. Ἄλλὰ νῦν παῦσον ταῦτα τὰ
 110 γνωματεύματα· ποῦ τῶν παντοίων ἀρετῶν αἱ ἰδέαι, ποῦ τῶν ἀγα-
 θῶν πράξεων ὁ ἔσμός, ποῦ αἱ πάννηχοι δεήσεις καὶ προσευχαί, ποῦ
 αἱ τῶν πενήτων καὶ χορηζόντων ἐπάροκται· ἢ ταῦτα πάντα προτορέ-
 πουσί σε εἰς τὸ Ἥλύσιον πεδίον, τὸν εὐκτιδὸν λειμῶνα καὶ ἀδιάρου-
 τον, νόων δὲ τῶν ἀθλῶν θεῖος χορὸς ταῦτα κατέχοντες ἀνὰ χεῖρας
 115 ὡσπερ εἰ κώδικας καὶ σιγίλλια τῷ βασιλεῖ τῶν βασιλέων Θεῶ· κο-
 μίζουσι μὲν ὡς δῶρα, κατὰ δὲ τῶν ἀντιπάλων ἄθλα καὶ τροπαια·
 νῦν μοι δοκεῖν τὴν θεῖαν σου ψυχὴν καθαρὰν ἐφεπομένην τοῖς
 νοῖς μὴ διστάζουσαν, ἀλλὰ χιύρουσαν νῦν μοι δοκῶ τοῖς καθαρῶ-
 120 τάτοις καὶ ἀκηράτοις ποσὶ προσπίπτουσαν τοῦ Χριστοῦ ἐκ δεξιῶν
 καθημένου τῆς μεγαλειότητος τοῦ πατρὸς καὶ πέμποντος ταύτην
 εἰς τὸ Ἥλύσιον ὄμμασι χαρωποῖς καὶ φθέγμασι λαμπροῖς, οἷς τὰ
 γύναια καὶ εἶπε καὶ ἐθεάσατο, νῦν μοι δοκῶ τοῖς μακαρίοις ἀν-
 δράσι συνομιλεῖν κακείνοις δεξιούσθαι καὶ φιλοφρονεῖν, οἷς ἔτυ-
 125 χον ἐκ Θεοῦ, μετὰ μικρὸν δὲ καὶ ὅσον οὐκ ἤδη καὶ τὸ σκῆνός σου
 τὸ θεῖον τουτί μετὰ τῆς ἀκηράτου ψυχῆς συνδιαιωῖσει μετὰ τῶν
 ἄλλων ὅσοι ἄν τῆς ἐνκαταίας καὶ λυγιῶς ἐκείνης φωνῆς ἐπακού-
 σαιεν τοῦ δικαιοτάτου καὶ ἀδεκάστου κριτοῦ, οἷς καὶ ἡμῖν γένοιτο
 συνδιαιτηθῆναι καθαρῶς βιοῦσι καὶ ὡς ἀρέσκει Θεῶ· νῦν δὲ με-
 130 τρώως μονωρδήσαντες καὶ καθ' ὥραν, ἀπίωμεν, ᾧ παρόντες· ἦδη
 γὰρ καὶ τὰ τῆς δόξας εἴληφε πέρας.

Υ Π Ο Μ Ν Η Μ Α

1. Τὸ ἐνταῦθα ἐκδιδόμενον ἐγκώμιον εἰς τὸν Ἄνδρέαν Καλέργην
 ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Μιχαὴλ Ἀποστόλη εἰς τὴν πρὸς τὸν
 Φραγκούλιον¹ ἀπευθυνομένην ἐπιστολήν του, τὴν ὁποίαν ὁ ἐκδότης
 χρονολογεῖ μετὰ τὸ τέλος τοῦ 1468 καὶ τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1469².
 Εἰς τὴν ἐπιστολήν του ὁ Μιχαὴλ Ἀποστόλης παραπονεῖται ὅτι ἐνῶ ὁ
 Φραγκούλιος τοῦ εἶχεν ὑποσχεθῆ ὅτι θὰ τὸν ἀμείψῃ διὰ τὴν πρὸς τὸν
 Ἄνδρέαν Καλέργην νεκρολογίαν του, δὲν ἐτήρησεν ὁμοῦ τὴν ὑπόσχ-
 σίν του. « Ἄνδρέαν δὲ τὸν Καλέργην, ἄνδρα μεγαλοπρεπῆ καὶ μικρά-

¹) Περὶ αὐτοῦ Legrand, BH, I, LXXXI καὶ CXXVII.

²) Πρβλ. Noiret, ἐνθ' ἄν. 105 - 106.

ριον μονωδῆσας ἐξ ὑπογύου, καὶ μηδενὸς παρ' οὐδενὸς φιλανθρώπου τετυχηκώς, ἐκείνῳ μὲν ἀνδρὶ ἀγαθῷ καὶ ἅμα ἐλευθερίῳ, ὅτ' ἔζη, οὐδὲν ἂν δικαίως προστίψαιμι μωμητὸν ἀπογενομένῳ, ἀπαγε! ἢ μαινοίμην γε ἂν, ἄλλοις δὲ καὶ σοὶ μάλιστα, ἢ τὴν ἀρετὴν, ὅν γε επαγγειλάμενον ἅπαξ ἐν τοῖς ὀφείλουσιν ἔχω· καλὸν γὰρ καὶ προσεραυνισάμενον ἀναπληρῶσαι τὸ σπουδαζόμενον. *Ερρωσο. Καὶ ἢ μὴ ὑπόσχου, ἢ ταχέως πάρεχε μετὰ ὑπόσχεσιν».

2. Ὁ Ἄνδρέας Καλέργης, περὶ οὗ ἡ νεκρολογία, εἶχε δύο ἀδελφούς, ὧς λέγει ὁ ἴδιος ὁ Μιχαὴλ Ἀποστόλης, τοὺς Πέτρον καὶ Μᾶρκον, καὶ ἓνα υἱόν, τὸν Ματθαῖον. Περὶ τῆς γυναικὸς του δὲν ἀναφέρει τίποτε, διὰ τὴν μητέρα του ὅμως λέγει ὅτι εἶχεν ἀποθάνει σαράντα ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ της. Πλείονα περὶ τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἄνδρέου δύναται νὰ εὔρη τις εἰς τὰς παρὰ τῷ Noiret παραπομπάς.

ΒΑΣ. ΛΑΟΥΡΔΑΣ

*) Πρβλ Noiret, ἐνθ' ἄν. 46.